

29.6.2015 Jouko Kinnunen

Työ- ja elinkeinoministeriö
Lausuntopyynnön asianumero
TEM/2221/00.04.01/2013

Motiva Oy:n näkökohtia hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietinnössä ehdotetusta hankintalaista

Motiva Oy esittää seuraavat näkökohdat otettaviksi huomioon lopullista lakiesitystä valmisteltaessa:

Sidosyksikköhankinnat

On hyvä ja tärkeää, että lakiehdotuksen 15 §:ssä määritellään mitä sidosyksikköhankinta tarkoittaa. Motiva Oy on valtion sidosyksikkö ja olemme käytännössä havainneet, että sidosyksikköhankinta on käsitteenä useimmille valtionhallinnon organisaatiolle tuntematon.

Yhtälailla on tärkeää, että laissa säilytetään sidosyksikölle mahdollisuus myydä palveluitaan muille kuin omistajalleen enintään 20 %:n osuudella hankintadirektiivin sallimalla tavalla. Olemme samaa mieltä liitteen 3 lausuman kanssa: ”Hankintadirektiivi tarjoaa sidosyksiköille liikkumavaraa, joka tulee käyttää kansallisessa hankintalaissa täysimääräisesti hyväksi. Sidosyksiköitten ulosmyynnille tulee säätää yksiselitteinen ja direktiivin mukainen 20 prosentin yläraja.” Erityisen tärkeää tämä on liikevaihdoltaan pienille yhtiöille. Kansallisella lainsäädännöllä ei ole tarkoituksenmukaista asettaa tiukempia vaatimuksia kuin mitä EU direktiivin muodossa oleva sääntely edellyttää.

Kokemuksemme mukaan liian tiukka myyntiraja muille kuin sidosyksikön omistajalle estää esimerkiksi osallistumisen EU-rahoituksella toteutettuihin hankkeisiin, jotka palvelevat suoraan EU-direktiivien kansallista toimeenpanoa, ja joissa Motiva Oy on ollut keskeisenä toimijana ministeriöiden (TEM/YM) ja Energiaviraston apuna. Tällaisia ovat olleet mm. niin sanotut concerted action -menettelyt. Kyseisissä tapauksissa ei aiheuteta haittaa kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta. Päinvastoin, tämä mahdollistaa kansallisesti vaikuttavimman ja kustannus- tehokkaimman toimintatavan.

Neuvonta ja ohjaus

Julkisilla hankinnoilla on merkittävä rooli muutoksessa kohti hiilineutraalia ja päästötöntä yhteiskuntaa. Hallitusohjelman mukaisesti julkisten hankintojen tulisi kohdistua innovaatioihin ja puhtaaseen teknologiaan. Tämä edellyttää sekä tilaajien että tarjoajien perusosaamisen kehittämistä kestävästä hankinnoista, riippumattoman toimijan apua markkinavuoropuhelussa ja tuotteiden ja palveluiden ympäristötiedon kehittämisessä.

Kuten mietinnössä todetaan, Motiva Oy tarjoaa julkisille hankintayksiköille neuvontaa kestäviin hankintoihin liittyvissä asioissa. Toimintaa on rahoitettu ympäristöministeriön kokeiluhankkeena. Jo hankintadirektiivin valmistelussa ja nyt hankintalain uudistamisessa tavoitteena on ollut selkeyttää lain antamat mahdollisuudet huomioida ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat hankinnoissa. Lakiehdotuksen soveltaminen näiltä osin edellyttää riippumatonta tietoa

esimerkiksi ympäristövaikutusten todentamismahdollisuuksista, vaihtoehtoisista merkeistä, elinkaarikustannuksista ja toteutetuista hyvistä käytännöistä.

Kestävien hankintojen neuvonnan tarve lisääntynee uuden hankintalain myötä ja toiminnan jatkuvuus ja sen kehittäminen tulee turvata. Tämä on kansantaloudellisesti tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta.

72 § Merkkien käyttö

Ympäristö- ja sosiaalisten merkkien hyödyntäminen julkisissa hankinnoissa edellyttää hankintayksiköiltä hyvää tietoa merkkien myöntämisen perusteista ja merkittyjen tuotteiden ja palveluiden markkinatilanteesta. Lakiehdotuksen 72 § selkeyttää tilannetta, jossa hankkija käyttää merkkejä hankinnan kohteen kuvauksessa. Motiva Oy kannattaa merkkejä koskevan tekstin sisällyttämistä lakiin.

Vaikka pykälän tarkoitus on ollut selkeyttää mahdollisuuksia hyödyntää merkkejä, ehdotus sisältää tulkinnanvaraisia kohtia. Toisaalta pykälän väljyys mahdollistaa uusien markkinoille tulevien merkkien hyödyntämisen.

Lakiehdotuksen mukaan hankintayksiköiden on myös hyväksyttävä muut vastaavat merkit todisteena perusteiden täyttämistä. Eri merkit harvoin kuitenkaan vastaavat suoraan toisiaan, vaan perusteiden yksityiskohdat eroavat toisistaan. Edellytys yksittäisen merkin vaatimiseen on myös se, että sen perusteet kokonaisuudessaan liittyvät hankinnan kohteeseen. Merkit sisältävät usein perusteita, jotka eivät liity suoraan kyseiseen tuotteeseen tai palveluun. Tuotanto- prosesseihin kohdistuvien vaatimusten hyödyntämiseen liittyvät rajoitteet on huomioitava arvioitaessa liittykö vaatimus tuotteen tai palvelun laatuun tai ominaisuuksiin. Täten merkkien käyttö hankinnassa edellyttää hankintayksiköltä perehtymistä merkintöjen vaatimuksiin ja riittäviä taustatietoja erilaisista hankintaan liittyvistä yksityiskohdista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarjoajan mahdollisuuksista käyttää muuta todistusaineistoa edellyttäen, että tarjoajan ei ole ollut mahdollista saada merkkiä tietyn määräjän kuluessa itsestään riippumattomista syistä. Merkintöjen käyttöoikeuksien hakeminen on aikaa vievä prosessi, josta hankintayksiköiden tulee olla tietoisia vaatiessaan tietyn merkin käyttöä. Ennakoon käytävä vuoropuhelu merkin vaatimisesta mahdollisten tarjoajien kanssa on siksi äärimmäisen tärkeää, jotta yritykset ehtivät varautua käyttöoikeuksien hakemusprosessiin.

72 §:ssä on lueteltu edellytykset tiettyjen merkkien vaatimiselle. Kyseistä pykälää koskevissa perusteluissa olisi hyvä tuoda esille merkintöjen monimuotoisuus ja että esimerkiksi EU-ympäristömerkki ja Pohjoismainen ympäristömerkkimerkki perustuvat koko elinkaarenaikaiseen ympäristövaikutusten tarkasteluun. Elinkaaripohjaiset vaatimukset ottavat laajimmin huomioon erilaiset ympäristövaikutukset.

95§ Elinkaarikustannukset

Elinkaarikustannusten arvioimisella ja huomioimisella hankinnoissa on merkitystä sekä yritysten kilpailukyvyyn parantamiseksi, energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi sekä hankintayksiköiden kustannustehokkuudelle. Elinkaarikustannusten lisäys hankintalakiin on merkittävä uudistus.

On kuitenkin huomioitava, että elinkaarikustannusten arvioiminen edellyttää osaamisen ja työkalujen kehittämistä sekä viestintää niin hankintayksiköille kuin toimittajille. Tämä työ on kustannustehokkainta jatkossakin toteuttaa keskitetyn toiminnan, neuvontapalvelun avulla. Kestävien hankintojen neuvontapalvelu Motivassa on tehnyt tätä työtä vuodesta 2008 alkaen.

Lopuksi

Motiva Oy valtion sidosyksikkönä tuottaa asiantuntija- ja viestintäpalveluja resurssitehokkuuden edistämiseksi. Suomessa käytännössä hyväksi ja kustannustehokkaaksi todettu toimintatapa on käyttää sidosyksiköitä palvelujen tuottamiseen. Motiva Oy auttaa toimeenpanemaan käytännössä monia direktiivejä ja kansallisia strategioita. Samalla työmme on synnyttänyt Suomeen uutta liiketoimintaa ja kysyntää yritysten palveluille. Tämä työ on kansallisesti kustannustehokasta ja sitä haluamme jatkossakin tehdä.

MOTIVA OY

Jouko Kinnunen, toimitusjohtaja